

De Stelling: bewonersparticipa- tie is cruciaal in ver- groeningsprocessen

Hoewel gemeenten al veel doen aan vergroening, is er de komende jaren nog veel werk te verzetten om steden klimaatadaptiever en gezonder in te richten. De burger lijkt in dit proces een steeds belangrijkere rol te krijgen. Dit valt alleen al op te maken uit de vele subsidieregelingen die gemeenten beschikbaar stellen voor bewonersinitiatieven. Hoe waardevol is bewonersparticipatie in vergroeningstrajecten? We legden de kwestie voor aan verschillende betrokkenen.

Auteur: Ralf Pijnenburg

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

WESSEL JOOSTEN
werkvoorbereider bij *Donker Groen*:

‘We laten inwoners zien wat extensief maaibeheer oplevert’

Uitdaging

‘In zijn algemeenheid kan het soms een uitdaging zijn om buurtparticipatie van de grond te krijgen. De trajecten kosten tijd en je hebt te maken met verschillende meningen en opvattingen, die niet altijd zijn gestoeld op vakken-nis. Onder bewoners komt er steeds meer bewustwording van de meerwaarde van een groene, bloeiende wijk. Wanneer dit echter ten koste gaat van een parkeerplaats voor de deur, zijn sommigen ineens minder enthousiast. Deze tweedeling zie je ook bij beheerders en gemeenten. De afdeling groen staat er veelal voor open om de openbare ruimte groen in te vullen, terwijl andere afdelingen eerder kiezen voor een praktische en onderhoudsarme invulling.’

Deurne Doet ‘t

‘Dit alles neemt niet weg dat bewonersinitiatieven zeer waardevol zijn. Dit merken we bij Deurne Doet ‘t, een samenwerking tussen de gemeente Deurne, werkbedrijf Senzer en Donker Groen. Als partner combineren wij onze vaktechnische kennis met managementadvies om de openbare ruimte zo duurzaam, uitnodigend en toegankelijk mogelijk in te richten. Zo hebben we onlangs het project de Wilgenhof opgeleverd, waarin bewoners zelf het speelveldje voor hun woningen hebben opgeknapt, aantrekkelijker hebben gemaakt voor spelende kinderen en nu zelf bijhouden alsof het hun eigen tuin is. Zij hebben meegedacht in het gehele proces, van het maken van het plan tot het verzamelen van sponsors voor de realisatie en het onderhoud. Op eenzelfde manier zijn we nu bezig met de aanleg van het Urban Skate Park in Deurne.’

Draagvlak

‘Bewonersinitiatieven leveren ons dus veel op. In Deurne is het mooi om te zien dat het draagvlak van bewoners om zelf het groen te onderhouden groter wordt. Mensen voelen zich daarnaast meer verbonden met het groen en ervaren de positieve effecten van biodiversiteit bewuster. Zo beschikt Deurne over een groot areaal aan gazons, dat we sinds vorig jaar deels laten begrazen door schapen. We kunnen op deze plekken inwoners letterlijk laten zien wat extensief maaibeheer oplevert. Dit is ook een heel geslaagd voorbeeld van burgerparticipatie.’

GIJSBERT VAN DE KAMPwerkvoorbereider bij *Multi-Tuin en Landschap*:

‘Buurtbewoners komen steeds vaker zelf met nieuwe ideeën’

Kleinschalig

‘Vooral als het gaat om kleinschalige vergroening, bijvoorbeeld met geveltuinten en buurttuintjes, zijn bewonersinitiatieven interessant. Op grotere projecten wordt vaak een ontwerper gezet, waardoor bewoners minder inspraak hebben. In de gemeenten Gouda en Bodegraven zien we dat buurtbewoners steeds vaker zelf met nieuwe ideeën komen om een versteende omgeving te vergroenen. Dit soort projecten wordt ook financieel ondersteund door deze gemeenten. Wij verzorgen in dat geval het grond- en het straatwerk; de bewoners nemen daarna de beplanting voor hun rekening.’

Grijs wordt Groen

‘In Gouda maakt dit soort projecten deel uit van de campagne Grijs wordt Groen, waarin bewoners worden opgeroepen om een groen idee in te dienen voor hun eigen omgeving. De gemeente bereidt de klus voor, waarna wij technische ondersteuning bieden en zorgen voor de realisatie van die ideeën. Sinds de aftrap in 2020 hebben we op die manier al zestien deelprojecten uitgevoerd. De variatie in de opdrachten is behoorlijk groot; je moet denken aan vergroeningsprojecten variërend van 5 tot 100 vierkante meter. Het onderhoud wordt daarna uitgevoerd door betrokken buurtbewoners, vastgelegd in de GroenmoetjeDoen-regeling.’

Grotere betrokkenheid

‘Deze GroenmoetjeDoen-regeling heeft al meer dan 400 bewonersinitiatieven voor gemeentelijk groen opgeleverd. Zelf hebben we recent bijvoorbeeld een project uitgevoerd op initiatief van een ontwerper, Donny Thieme van Bureau RIS, die voor zijn eigen woning een vergroeningsontwerp en beplantingsplan heeft gemaakt. Buurtbewoners raakten enthousiast over zijn ideeën en haakten aan bij zijn project. Het voordeel van bewonersparticipatie is dat de betreffende groenprojecten veel meer worden gedragen door buurtbewoners dan bij reguliere projecten het geval is. Die betrokkenheid voelen wij bij Multi-Tuin en Landschap ook heel sterk. Groene buurtinitiatieven zijn goed voor de stad: ze brengen sfeer en betrokkenheid in de buurt en je kunt samen met omwonenden de optimale invulling van de openbare ruimte samenstellen.’

DONNY THIEMEeigenaar van ontwerp- en adviesbureau *RIS*:

‘We hebben maar liefst veertig soorten vaste planten gebruikt’

Kosten

‘Ik heb het idee dat bewonersparticipatie voor gemeenten steeds belangrijker wordt. Deels heeft dit ook een kostencomponent. Een stuk van het beheer van de openbare ruimte kan men dan namelijk doorschuiven naar de burger. Toen ik acht jaar geleden in onze wijk kwam wonen, viel het me meteen op hoe grijs het was en dat er veel kansen lagen om te vergroenen. Ik besloot vervolgens een schets te maken met mijn ideeën, zonder dat ik wist dat er een gemeentelijke regeling was. Daar kwam ik achter toen ik via mijn werk in contact kwam met de participatiecoördinator van de gemeente Gouda. Zij faciliteert bewonersinitiatieven en vormt de schakel tussen de buurt en de gemeente.’

Brede mix

‘Samen met mijn overbuurvrouw, die ook graag de wijk wilde vergroenen, besloot ik mijn plan voor te leggen aan de gemeente Gouda. De afgelopen jaren hebben we in verschillende fases vier plantvakken van bij elkaar honderd vierkante meter ingericht met een brede mix van solitaire heesters, vaste planten, kruiden en zomer- en winterbollen. Door dit in eigen beheer te doen, konden we in deze plantvakken veel variatie en biodiversiteit aanbrengen voor het oog en voor plant en dier. We hebben maar liefst veertig soorten vaste planten gebruikt; dat zie ik een gemeente niet snel voor elkaar krijgen.’

Meer bewustwording

‘De nieuwe inrichting levert een zeer fraai beeld op. Tijdens het inrichten en het onderhoud van de plantvakken krijgen we veel complimenten van langlopende en -fietsende inwoners van Gouda. Een ander groot voordeel van dit soort projecten is dat er meer bewustwording bij burgers ontstaat over de meerwaarde van groen. Als we met RIS groene schoolpleinen inrichten, proberen we om die reden ook leerlingen, docenten en andere gebruikers zoveel mogelijk te betrekken bij het ontwerp- en realisatieproces. Bij ons in de buurt zie je dat de bewoners veel voorzichtiger omgaan met de beplanting omdat ze zelf hebben meegewerkt aan het vergroeningsproject in hun straat.’

MAARTJE VAN DER VEEN*accountmanager bewonersinitiatieven bij de gemeente Gouda:*

‘Het is echt goedkoper als we het groen zelf onderhouden’

Eén euro

‘Het is niet zo dat we het groenbeheer aan bewoners overdragen omdat dit voor ons kostenbesparend is, wat Donny suggereert. We hebben uitgerekend dat het ons één euro per vierkante meter kost om de openbare ruimte groen te houden, terwijl een bewoner via de GroenmoetjeDoen-regeling vijftien euro per vierkante meter ontvangt. En dan heb ik de kosten van mezelf nog niet meegeteld. Het is dus goedkoper als we het groen zelf onderhouden.’

Waardering

‘Ik vervul deze functie nu zes jaar. Al vanaf het begin merken we dat burgers zelf graag aan de slag willen met vergroeningsprojecten in de openbare ruimte. Op het moment dat een idee binnenkomt, ga ik altijd langs bij de indieners en spreek ik mijn waardering uit voor het feit dat ze op deze manier van betekenis willen zijn voor hun buurt. Vervolgens deel ik hun plannen binnen onze organisatie. Het mooie van dit soort projecten is dat groen een verbindende factor wordt in een wijk. Buurtbewoners trekken met elkaar op, er ontstaat draagvlak en sociale cohesie. Doordat burgers zelf het onderhoud voor hun rekening nemen, zie je dat er ook voor andere soorten beplanting wordt gekozen.’

Volgende stap

‘Een volgende stap in bewonersparticipatie is dat we bij het opstarten van een overheidsproject zelf de inwoners nog meer betrekken bij het proces. Denk bijvoorbeeld aan het ontwerpen van een nieuwe straat, waarbij we burgers tegelijkertijd wijzen op de kansen die er liggen voor het vergroenen van hun voortuin. Dit soort participatietrajecten willen we de komende jaren veel meer van de grond tillen. Hier komt echter heel wat bij kijken. Het kan behoorlijk complex zijn om alle belangen op een goede manier te behartigen. Niet alle burgers hebben dezelfde wensen en behoeften. Maar dat de rol van de burger in vergroeningsprocessen groter wordt, is duidelijk. De problemen die spelen rondom klimaatverandering kunnen we als gemeente niet in ons eentje oplossen.’

DIANA VERGEER*initiatiefneemster van de vergroening van het plein bij haar wooncomplex Heliport in Rotterdam-Noord:*

‘Je kunt het beste in het klein beginnen’

Klimaatbestendig plein

‘Ik denk dat gemeenten buurtparticipatietrajecten vaak als een verplicht nummer beschouwen. Wij hebben met een aantal enthousiaste bewoners ons stenen plein niet alleen klimaatbestendig gemaakt, maar ook gezelliger, kleurrijker en vriendelijker. Tijdens een kerstborrel kwamen de eerste ideeën spontaan op; niet veel later besloten we onze visie kenbaar te maken bij de gemeente en kregen we budget.’

Project van alle bewoners

‘Voor de begeleiding heb ik aangeklopt bij Stichting Tussentuin. Ik wilde dat een onafhankelijke partij ervoor zorgde dat het een project van alle bewoners zou blijven. Samen hebben we verschillende sessies georganiseerd. Het bleek dat er vooral behoefte was aan ronde vormen en bloemenborders. Gaandeweg kregen we steeds meer steun van de gemeente en raakten steeds meer mensen enthousiast. In 2020 hebben we het plein gerealiseerd. Behalve vergroening hebben we er ook voor gezorgd dat het regenwater ondergronds naar het kanaal wordt geleid dat rondom het complex ligt. Verder hebben we een aantal regenpijpen afgekoppeld, waardoor er minder druk op het riool komt.’

Rond en niet vierkant

‘Het mooie is dat we zelf opdracht konden geven aan Stadsbeheer om ons ontwerp uit te voeren. In eerste instantie was men verbaasd over de gewenste ronde vormen en kregen we de vraag of het niet gewoon vierkant mocht worden, want dat was men nu eenmaal gewend. Het geeft aan dat onze bottom-up benadering bijzonder is. Het gevolg is dat bewoners zich ook echt verantwoordelijk voelen voor het plein. We ruimen bijvoorbeeld zelf ons afval op en wieden onkruid. Nog steeds komen we op de eerste zondag van de maand in een gezellige setting bijeen om te bespreken wat er aan onderhoud moet gebeuren. Dit project laat zien dat je met bewonersparticipatie het best klein kunt beginnen. Ons complex telt ongeveer 600 woningen, dus je hebt te maken met verschillende meningen. Maar gaandeweg wordt het draagvlak steeds groter. We zijn erg trots op het plein en de betrokkenheid van alle bewoners is blijvend.’